

KAP. 5.

ABONNEMANGSVILLKOR

För nyttjandet av telefonapparaterna i det av telegrafverket på Kungl. Maj:ts uppdrag år 1881 anordnade telefonnätet («ämbetsverkstelefonerna») utgick ingen årsavgift. Anläggningskostnaderna hade avförts på de olika myndigheternas anslag för »skrivmaterialier och expenser m. m.».

Före och under den tid konkurrensen var som hårdast mellan de privatägda telefonföretagen och telegrafverket, medgävo de fastställda abonnemangsvgifterna ett obegränsat antal telefonsamtal för alla abonnenter. Allmänna Telefonaktiebolaget införde dock med tiden ett billigare abonnemang med 400 avgiftsfria samtal per år, men en dylik telefon var avsedd för bostäder och mindre företagare. Principen med obegränsad samtalsrätt blev emellertid för telegrafverket allt ohållbarare, enär abonnemangsvgifterna genom konkurrensen hade blivit ytterligt nedpressade. Kungl. Maj:tt fastställde därför år 1915 ett nytt telefonreglemente enligt vilket abonnemangsvgiften stod i visst förhållande till antalet från abonnenten utgående samtal. För statens järnvägars abonnemang hos »Allmänna» förblev samtalsantalet emellertid obegränsat även efter år 1915.

För järnvägens anslutningar till Bellbolagets telefonnät erlades för telefonställe i centrala staden 240 och i utkanterna 280 kr/år intill år 1884, då avgiften nedsattes till 125 kr/år.

Årsavgiften för huvudapparat i »Allmännas» nät utgjorde under bolagets första verksamhetsår 100 kronor, varefter höjning skedde till 125 kronor. Denna avgift bibehölls till år 1892, då bolaget i konkurrenssyfte sänkte avgiften till 100 kronor för nytillträdande abonnenter. Nedsättningen tillämpades emellertid ej för de äldre abonnenterna förrän år 1894. Ytterligare taxesänkning skedde sedermera år 1896 till 80 kr/år.

Abonnemangsvgiften för huvudapparat i telegrafverkets år 1889 anordnade telefonnät för allmänheten utgjorde 80 kr/år, vilken avgift även statens järnvägar erlade intill avtalet år 1891, varom mera i det följande.

År 1889 års telefonväxel vid Stockholm C hade, som tidigare i kap. I omnämmts, en förbindelseledning till Bellbolagets och två till »Allmännas» telefonnät. I samband med att Bellbolaget år 1891 övertogs av »Allmänna», slopades förbindelsen till Bellbolaget, som fortsatte sin rörelse på Östermalm, och ledningen omlades till »Allmännas» centraltelefonstation. För ledningen till Bellbolaget erlades 125 kr/år samt 10 kr/st och år för anknötningarna i järnvägens växel. Järnvägsstyrelsen hade den 10 januari 1889 träffat avtal med Stockholms Allmänna Telefonaktiebolag om följande abonnemangsvillkor. För två förbindelseledningar och 36 anknötningar i järnvägens växel skulle en årlig avgift på 310 kronor erläggas. För efter avtalet tillkommande förbindelseledningar resp. anknötningar skulle betalas en årsavgift av 125 resp. 10 kr/st. Den 14 september 1896 träffades ny överenskommelse, som bl. a. innehöll, att bolaget skulle kostnadsfritt tillhandahålla »dubbeltrådiga förbindelseledningar till ett antal av *en* för varje fullt tjugotal apparater inom järnvägens nät». Avgiften per anknötning fastställdes till 10 kr/år. Denna överenskommelse var gällande intill år 1918, då telegrafverket inköpte bolaget.

Om således uppgörelsen med »Allmänna» var enkel och fick lång varaktighet, ha avtalen med telegrafverket varit desto flera och i regel föremål för skriftväxlingar rörande villkoren, innan enighet uppnåtts. Abonnemangsvavgifterna ha varierat i synnerhet fr. o. m. år 1912, då allmänna telefonreglementet började tillämpas för järnvägens samtliga abonnemang.

Enligt en generell överenskommelse år 1891 rörande rikstelefonabonnemang inom statsbanenätet erlades en årsavgift av 55 resp. 10 kr/st för huvudledning resp. anknötning till det vid järnvägen år 1892 anordnade dubbeltrådiga växelbordet. För vanlig huvudapparat betalades 55 och för anknötning till dylik 30 kr. per st. och år, varjämte en inträdesavgift av 50 kr. per huvudapparat skulle utgå.

Järnvägsväxeln av år 1894, som hade ett 50-tal anknötningar, fordrade flera förbindelseledningar till rikstelefon än den föregående. Nytt avtal angående järnvägens telefonabonnemang träffades därför den 22 mars/10 april 1895, vari bl. a. bestämdes, att för erforderliga förbindelseledningar mellan rikstelefonstationen och telefonväxeln vid järnvägens centralstation i Stockholm skulle erläggas i ett för allt 300 kronor per år, oberoende av antalet apparater i järnvägens telefonnät. För vanlig huvudapparat inom statsbanenätet fastställdes i avtalet en årlig abonnemangsvavgift av 55 kronor samt för anknötningssapparat 30 kronor. Ingen inträdes- eller anläggningsavgift skulle utgå. Avtalet tillämpades fr. o. m. den 1 april 1895.

Med åren blev antalet vanliga rikstelefoner inom statsbanenätet avsevärt. Järnvägsstyrelsen föreslog därför i skrivelse till telegrafstyrelsen den 30 maj 1908 en revidering av 1895 års överenskommelse, varvid samtidigt borde tagas under omprövning, huruvida icke abonnemangsvavgifterna kunde i någon mån nedsättas, ävensom huruvida icke rabatt kunde lämnas å avgifterna för avgiftsbelagda samtal. Telegrafstyrelsen framhöll emellertid, att den med hänsyn till de under senaste

åren avsevärt stegrade och alltjämt stigande kostnader, som telegrafverket måste vidkännas för betjänandet av järnvägens ledningar, icke kunde tillmötesgå framställningen om nedsättning av abonnemangsavgifterna. Ej heller fann sig telegrafstyrelsen kunna medgiva någon rabatt å debiterade avgifter för telefonsamtal, enär telegrafstyrelsen av principiella skäl måste motsätta sig, att rabattsystemet beträffande dessa avgifter under någon form vann tillämpning. Beträffande åter förbindelserna mellan järnvägens telefontät och rikstelefonstationen i Stockholm ansåg telegrafstyrelsen, att avgiften enligt 1895 års avtal var alltför låg för att kunna bibehållas med hänsyn till den betydande ökning av antalet anknüttningar, som sedan 1895 företagits. Telegrafstyrelsen var emellertid villig, att så långt möjligt var, för nämnda anläggning bibehålla lägre avgifter och erbjöd en taxa av 55 kronor per år för varje förbindelseledning och 5 kronor per år för varje i järnvägens växel upptaget nummer. Denna avgift förklarades vara den lägsta ersättning, för vilken telegrafverket kunde åtaga sig anläggning, underhåll och betjänande av förbindelseledningarna. Nytt avtal på grundval av telegrafstyrelsens förslag träffades den 6/13 april 1909 att tillämpas fr. o. m. 1 juli samma år. I detta tillerkändes järnvägen dessutom vissa förmåner framför andra abonnenter, nämligen befrielse från inträdesavgift och växelstationsbidrag vid telefonstation, där växlingskostnaden helt eller delvis bestredos av abonnenterna.

Men statens järnvägar skulle ej länge få draga fördel av de medgivna förmånerna. Den 16 juni 1911 skriver telegrafstyrelsen:

»Sedan Kungl. Maj:t den 26 sistlidne maj i nåder beslutat, att den sedan år 1881 gällande taxa för transporter på statens järnvägar af kronan tillhörigt gods, som för dess räkning försändes af civila ämbetsverk och myndigheter, skall fr. o. m. den 1 juli 1911 upphöra att gälla, får Kungl. Telegrafstyrelsen under hänvisning till den motivering, som anförts i den Kungl. Järnvägsstyrelsens framställning, hvilken föranledt nämnda beslut, äran meddela, att Kungl. Telegrafstyrelsen anser enahanda principer böra tillämpas beträffande statens järnvägars telefonabonnemang hos telegrafverket, och får Kungl. Telegrafstyrelsen för den skull härmed uppsäga till upphörande med innevarande års utgång därom gällande, med Kungl. Järnvägsstyrelsen den 6/13 april 1909 upprättade öfverenskommelse, som tillämpats sedan den 1 juli 1909; kommande alltså från och med nästa år att för statens järnvägars telefonabonnemang tillämpas samma bestämmelser, som äro gällande för abonnenter i allmänhet.»

För etablerande av samtrafik mellan rikstelefontätet och de statens järnvägar tillhöriga nät, som voro anordnade på en del platser, erbjöd telegrafstyrelsen liknande villkor, som gällde för Kungl. Flottans nät, nämligen:

1) att för varje förbindelse mellan en järnvägens växelstation och rikstelefonstation skulle erläggas samma avgifter, som voro bestämda för vanligt huvudabonnemang på platsen,

2) att för varje till sådan växel anknuten apparat betalades 15 kronor per år, samt

3) att all materiel inom dessa enskilda nät tillsläpptes och underhölls av järnvägen.

För järnvägsstyrelsen var givetvis intet annat att göra än att acceptera villkoren, vilket skedde i skrivelse den 19 oktober 1911. I princip äro desamma ännu gällande.

Man torde kunna säga, att denna uppgörelse om tillämpandet av gällande telefonreglemente utgjorde en för bägge parter trevligare lösning av betalningsfrågan för rikstelefonabonnemang. Undantag från reglementet sker endast vid de av järnvägen bekostade, anlagda och underhållna växelstationerna, där avgiften för anknnytning utgår med allenast halva beloppet av i reglementet fastställt pris för anknnytning.

I och med telegrafverkets inköp år 1918 av AB Stockholmstelefon var konkurrensen slut. Telegrafverket kunde därefter sanera taxeformer och abonnemangsavgifter, som under konkurrenstiden hade satts låga men vilka under första världskrigets dyrtid ej kunde anses ekonomiskt försvarsbara. År 1919 uppsades sålunda med verkan fr. o. m. 1920 års ingång avtalet från år 1896 angående samtrafik mellan järnvägens nät och f. d. AB Stockholmstelefons nät i och för reglering av avgifterna i likhet med de villkor, som gällde för samtrafiken mellan järnvägen och rikstelefon.

Fr. o. m. 1919 infördes för järnvägens vidkommande namnanropsavgift utgående med 500 kr/år, vilken sedermera höjdes till 800 och fr. o. m. år 1938 till 1 000 kr/år.

Nu utgående avgifter till telegrafverket för samtrafiken i Stockholm framgå av följande redogörelse.

Av telegrafverket verkställd utredning år 1937 visade, att de då utgående avgifterna för abonnemang av namnanrop icke täckte kostnaderna för expedition av samtal till namnanropsabbonnenterna i de större städerna. Med anledning härav utfärdades för abonnemang av namnanrop nya avgiftsbestämmelser att gälla från 1 januari 1938. Från samma tidpunkt ha även tillämpats nya grunder för taxering av huvudledningar till växelbordsanläggningar. De nya grunderna äro för Stockholms vidkommande följande.

Summan av abonnemangsavgifterna för namnanropssystemet skall uppgå till minst 1 200 kronor per kvartal. Därest denna summa understiger 1 200 kronor skall fyllnadsavgift erläggas. För varje namnanrop utgår dessutom en särskild abonnemangsavgift av 250 kronor i kvartalet.

Abonnemangsavgiften för huvudledningar till telefonväxeln utgår för den första huvudledningen efter det totala från växeln på huvudledningarna avgående samtalsantalet (lokal-, avgiftsfria lands- och avgiftsfria rikssamtal) per år för hela apparatsystemet enligt nedanstående beräkning och för envar av de övriga efter

en avgift för huvudapparat enligt taxa I A, abonnemangsklass 1, minskad med kronor 2: 50 per kvartal.

Avgående samtal per år	Avgift per kvartal för den första huvudledningen
Högst 7 000	73 kr.
» 10 000	100 »
För varje påbörjat 4 000-tal samtal om året utöver 10 000 tillkommer	36 »

Avgiften för huvudabonnemang enligt taxa I A, abonnemangsklass 1, är f. n. kronor 20: — per kvartal.

För anknötningarna erläggas nu 20 kronor och för sidoapparater 12 kronor per st och år utgörande halva kostnaden av i gällande telefonreglemente fastställda priser.

Antalet till telegrafverket från telefonväxeln avgående ej avgiftsbelagda samtal har med åren stigit kraftigt, vilket belyses av följande tabell:

år 1937	691 447 samtal
» 1938	708 975 »
» 1939	784 230 »
» 1940	814 560 »
» 1941	905 442 »
» 1942	971 863 »
» 1943	983 147 »
» 1944	1 032 041 »
» 1945	1 121 759 »

För statens järnvägar i Stockholm finnas f. n. fyra namnanrop:

Järnvägen	fr. o. m.	1909
Upplysningen Järnvägen	»	12/1 1934
Resebyrån Järnvägen	»	16/11 1936
Sovvagnar	»	10/11 1943

I Allmänna Telefonaktiebolagets nät infördes för järnvägen namnanrop år 1900. Inom rikstelefonnätet erhöi statens järnvägars telefonväxel i Stockholm namnanrop officiellt år 1909. Men redan tidigare kunde en påringande inom rikstelefonnätet bli va kopplad till telefonväxeln genom att begära »Järnvägen». Vid 1900-talets början hade nämligen telefonist åläggande att känna till numren till statens verk, polisen, teatrar m. fl. År 1904 hade emellertid dessa nummer ökat så betydligt,

att telefonisten hade svårt att minnas dem. Det dittills vedertagna men inofficiella namnanropet slopades då och ersattes med nummeranrop. Hade emellertid ett företag flera nummer och dessa lågo i följd, och en påringande begärde det första numret, men detta var upptaget, kopplades dock den påringande till ett ledigt nummer.

Officiellt införde telegrafverket namnanrop år 1905 för abonnenter med flera linjer. Namnanrop har således för rikstelefonnätets vidkommande tillämpats alltsedan seklets början, om man bortser från ovannämnda uppehåll, som varade ca ett års tid.